Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar "Il-politika dwar iż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent, bħala parti mill-Aġenda ta' Innovazzjoni għall-Balkani tal-Punent"

(Opinjoni fuq inizjattiva proprja)

(2022/C 443/06)

Relatur: **Ionuț SIBIAN**

Korelatur: **Andrej ZORKO**

Deċiżjoni tal-Assemblea Plenarja	20.1.2022
Bażi legali	Artikolu 52(2) tar-Regoli ta' Proċedura
	Opinjoni fuq inizjattiva proprja
Sezzjoni kompetenti	Sezzjoni għar-Relazzjonijiet Esterni
Adottata fis-sezzjoni	9.6.2022
Adottata fil-plenarja	13.7.2022
Sessjoni plenarja Nru	571
Riżultat tal-votazzjoni	
(favur/kontra/astensjonijiet)	165/2/1

1. **Konklużjonijiet u rakkomandazzjonijiet**

1.1 Filwaqt li jirrikonoxxi l-progress li sar fl-iżvilupp ta' oqfsa sodi ta' politika taż-żgħażagħ, il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew (KESE jistieden lill-Gvernijiet tal-imsieħba tal-Balkani tal-Punent biex jinvestu aktar f'politiki taż-żgħażagħ ibbażati fuq l-evidenza li jindirizzaw l-isfidi tal-iżvilupp taż-żgħażagħ. Sabiex jiġi żgurat żvilupp sostenibbli b'suċċess fil-komunitajiet lokali, il-KESE jemmen li huwa kruċjali li l-iżviluppi istituzzjonali, tal-programmi u tal-politika jkunu bbażati fuq il-perspettiva taż-żgħażagħ dwar l-iżvilupp uman. Barra minn hekk, il-KESE huwa konvint li allokazzjonijiet baġitarji suffiċjenti u trasparenti għall-iżvilupp tal-politika taż-żgħażagħ huma prerekwiżit biex jiġu ffaċilitati bidliet pożittivi, u biex tittejjeb is-sitwazzjoni taż-żgħażagħ.

1.2 Il-KESE jistieden lill-gvernijiet nazzjonali tal-Balkani tal-Punent biex isegwu d-dokumenti ewlenin dwar il-politika taż-żgħażagħ tal-Unjoni Ewropea (UE), biex jiżviluppaw aktar il-politiki nazzjonali dwar iż-żgħażagħ u biex iż-żgħażagħ ikunu jistgħu jipparteċipaw fit-tfassil tal-politiki.

1.3 Il-KESE jemmen li data ta' kwalità għolja u sensittiva għaż-żgħażagħ miġbura b'mod sistematiku hija prerekwiżit għal politiki informati u miżuri ta' appoġġ għaż-żgħażagħ, speċjalment gruppi vulnerabbli ta' żgħażagħ. B'mod partikolari, jeħtieġ li tittejjeb b'mod sinifikanti s-sistema għall-ġbir u l-ipproċessar tad-data relatata mad-dimensjoni soċjali tal-parteċipazzjoni taż-żgħażagħ ([1]).

1.4 Biex jiġu indirizzati l-ġlieda kontra l-faqar u t-titjib tal-kwalità tal-edukazzjoni, il-KESE huwa tal-fehma li huwa essenzjali li jiġu involuti l-imsieħba soċjali u l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili sabiex issir riforma usa' li ttejjeb id-drittijiet soċjali u l-prospetti taż-żgħażagħ. L-imsieħba soċjali u organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili oħra għandu jkollhom rwol akbar fid-djalogu dwar ir-riformi soċjali u ekonomiċi. L-appoġġ dirett mill-UE għandu jiżgura li jitqiesu l-fehmiet tal-imsieħba soċjali u tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili.

1.5 Il-KESE jappella għat-tisħiħ tal-programmi u l-istrutturi reġjonali tal-UE, bil-għan li jintlaħqu aktar żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent billi jingħataw l-opportunitajiet għall-edukazzjoni, il-mobilità, il-volontarjat u l-impjieg.

([1]) *Youth Participation Index for 2020 (Indiċi tal-Parteċipazzjoni taż-Żgħażagħ għall-2020)*, Ana and Vlade Divac Foundation, paġna 31.

1.6 Il-KESE jappella għal enfasi akbar fuq l-edukazzjoni u t-taħriġ vokazzjonali, permezz ta' kombinazzjoni tal-iskemi ta' apprendistat mat-tagħlim akkademiku fil-livell sekondarju u dak terzjarju. Il-Kumitat jemmen li għandha tissaħħaħ il-kollaborazzjoni mill-qrib bejn il-politika tal-edukazzjoni u t-taħriġ u l-komunità tan-negozju, u għandha ssir enfasi akbar fuq il-kompetenzi milli fuq il-kwalifiki.

1.7 Il-KESE jilqa' l-Pjan Ekonomiku u ta' Investiment għall-Balkani tal-Punent, li jappella għat-titjib tal-parteċipazzjoni fis-suq tax-xogħol, speċjalment taż-żgħażagħ u n-nisa, il-gruppi żvantaġġati u l-minoranzi, b'mod partikolari r-Rom. L-implimentazzjoni tal-Pjan Ekonomiku u ta' Investiment għandha timmassimizza l-benefiċċju għaż-żgħażagħ.

1.8 Il-KESE jitlob li l-Garanzija għaż-Żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent tiġi implimentata abbażi tar-rakkomandazzjonijiet tal-Kunsill dwar Garanzija għaż-Żgħażagħ imsaħħa ([2]).

1.9 Sabiex tiġi implimentata Garanzija għaż-Żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent, il-KESE jitlob li jiżdiedu l-kapaċitajiet tas-servizzi pubbliċi tal-impjiegi (PES) u l-persunal tagħhom fil-pajjiżi tar-reġjun.

1.10 Il-KESE jiġbed l-attenzjoni dwar l-importanza tal-kooperazzjoni bejn id-diversi msieħba biex tiġi indirizzata l-kwistjoni tal-qgħad fost iż-żgħażagħ. Għandhom jiġu stabbiliti sħubijiet fil-livelli kollha tal-gvern, bejn il-fornituri tal-Garanzija għaż-Żgħażagħ u l-partijiet interessati rilevanti, bħall-imsieħba soċjali, l-istituzzjonijiet edukattivi u tat-taħriġ, l-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ u organizzazzjonijiet oħra tas-soċjetà ċivili.

1.11 Il-KESE jemmen li għandha tingħata attenzjoni kif ukoll jingħata appoġġ għall-bini tal-kapaċità tal-imsieħba soċjali u għall-iżvilupp tad-djalogu soċjali u n-negozjar kollettiv sabiex jittaffew il-kundizzjonijiet tax-xogħol prekarji u tittejjeb il-kwalità tal-impjiegi. Il-KESE jistieden ukoll lill-imsieħba soċjali tal-Balkani tal-Punent, fil-livell nazzjonali u settorjali, biex jinvolvu b'mod attiv liż-żgħażagħ fl-attivitajiet kollha tagħhom, inkluż in-negozjar kollettiv.

1.12 B'kunsiderazzjoni tal-possibbiltajiet tas-Sena Ewropea taż-Żgħażagħ proklamata għall-2022, il-KESE jinsab konvint li l-indirizzar tal-isfidi li jiffaċċjaw iż-żgħażagħ u t-tqarrib tal-Ewropa lejn iż-żgħażagħ għandhom ikunu approċċ li jkunx mhux limitat biss għaż-żgħażagħ li jgħixu fl-UE; dan għandu japplika wkoll għaż-żgħażagħ mill-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent.

1.13 Il-KESE jħeġġeġ lill-UE u lill-imsieħba tagħna mill-Balkani tal-Punent, f'konformità mal-Istrateġija tal-UE għaż-Żgħażagħ, biex jintroduċu għodda għall-valutazzjoni tal-impatt taż-żgħażagħ, l-ħekk imsejħa Test taż-Żgħażagħ. Dan it-Test taż-Żgħażagħ jiżgura li ż-żgħażagħ jiġu kkunsidrati matul il-proċessi tat-tfassil tal-politika, jippermetti li jinħolqu politiki mmirati aħjar u li tiġi identifikata kwalunkwe miżura ta' mitigazzjoni meħtieġa biex jiġi evitat impatt negattiv fuq iż-żgħażagħ.

1.14 Il-KESE jemmen li huma meħtieġa sforzi mill-Gvernijiet tal-imsieħba tal-Balkani tal-Punent biex il-kooperazzjoni reġjonali tiġi stabbilita bħala prijorità politika. Fl-appoġġ għal din it-trasformazzjoni u l-promozzjoni tal-kooperazzjoni reġjonali bħala politika ta' prijorità, l-UE għandha tappoġġja lill-Balkani tal-Punent fl-identifikazzjoni ta' oqsma u possibbiltajiet li jistgħu jrawmu bidliet għaċ-ċittadini tal-pajjiżi kollha tal-Balkani tal-Punent, speċjalment għaż-żgħażagħ.

1.15 Il-Konklużjonijiet tas-Summit tal-Balkani tal-Punent tal-2021 f'Berlin dwar il-Proċess ta' Berlin ([3]) jenfasizzaw il-ħtieġa li jissaħħu l-organizzazzjonijiet u n-networks taż-żgħażagħ. Il-KESE jistieden lill-Kummissjoni Ewropea tkompli teżamina modi kif tappoġġja l-istrutturi rilevanti taż-żgħażagħ eż. il-kunsilli nazzjonali taż-żgħażagħ u l-organizzazzjonijiet umbrella taż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent, fuq livell reġjonali, li jippermetti djalogu reġjonali dwar il-politika taż-żgħażagħ.

([2]) Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tat-30 ta' Ottubru 2020 dwar Pont għall-Impjiegi – It-tisħiħ tal-Garanzija għaż-Żgħażagħ u li tissostitwixxi r-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tat-22 ta' April 2013 dwar l-istabbiliment ta' Garanzija għaż-Żgħażagħ (ĠU C 372, 4.11.2020. p. 1).

([3]) Summit tal-Balkani tal-Punent tal-Proċess ta' Berlin, Summit ta' Berlin tal-2021, Konklużjoni tal-President.

1.16 Il-KESE jemmen li hemm bżonn ta' aktar sforzi biex jissaħħu l-edukazzjoni u r-rappreżentanza politika taż-żgħażagħ, kemm permezz tal-politika ġenerali kif ukoll permezz tal-istrutturi taż-żgħażagħ, pereżempju l-kunsilli nazzjonali taż-żgħażagħ, il-kunsilli lokali jew muniċipali. Il-KESE għalhekk jistieden lill-istituzzjonijiet tal-UE biex jappoġġjaw aktar lill-Balkani tal-Punent fit-titjib tal-parteċipazzjoni taż-żgħażagħ.

1.17 Il-KESE jilqa' l-fatt li l-Aġenda ta' Innovazzjoni għall-Balkani tal-Punent tipprevedi aktar azzjonijiet li jappoġġjaw l-involviment tagħhom fil-programmi kollha tal-UE li jkopru r-riċerka, l-innovazzjoni, l-edukazzjoni, il-kultura, iż-żgħażagħ u l-isport. Meta jitqiesu l-korrelazzjoni possibbli bejn il-mobbiltà edukattiva jew tat-taħriġ mal-involviment ċiviku u politiku taż-żgħażagħ, aktar sforzi f'dan ir-rigward jistgħu jwasslu għall-progress fil-parteċipazzjoni u l-involviment taż-żgħażagħ.

1.18 Il-KESE jtenni l-importanza taż-żgħażagħ għall-futur tal-Balkani tal-Punent u għalhekk l-importanza li jittieħdu miżuri konkreti biex ir-reġjun jinbidel f'post bi prospetti u opportunitajiet futuri għaż-żgħażagħ, li jippermettulhom jibqgħu fil-post fejn jgħixu u jirnexxu ([4]). L-involviment f'waqtu taż-żgħażagħ fit-tfassil u l-implimentazzjoni ta' bidliet soċjali u politiċi huwa importanti ferm.

2. **Introduzzjoni**

2.1 Skont il-Eurostat ([5]), il-popolazzjoni kollha taż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent hija ta' madwar 3,6 miljun, li jirrappreżentaw madwar 21 % tal-popolazzjoni totali. Il-Kosovo (*) għandu l-ogħla sehem ta' żgħażagħ fil-popolazzjoni totali (26,29 %), segwit mill-Albanija (23,4 %), il-Bożnija-Ħerzegovina (20,37 %) u l-Maċedonja ta' Fuq (20,32 %), il-Montenegro (19,49 %) u s-Serbja (16,8 %). Il-proporzjon ta' rġiel u nisa fil-popolazzjoni taż-żgħażagħ huwa simili fl-imsieħba kollha tal-Balkani tal-Punent, fejn il-popolazzjoni taż-żgħażagħ irġiel hija kemxejn akbar – 51,16 % tal-popolazzjoni taż-żgħażagħ huma rġiel u 48,84 % huma nisa fil-Balkani tal-Punent ([6]).

2.2 L-imsieħba tal-Balkani tal-Punent għamlu progress konsiderevoli f'termini ta' aktar twaqqif u konsolidazzjoni tal-qafas tal-politika taż-żgħażagħ tagħhom, billi adottaw liġijiet, strateġiji u pjani ta' azzjoni rilevanti. Madankollu, għad trid tiġi żviluppata sistema taż-żgħażagħ kompletament funzjonali li tiżgura l-awtonomizzazzjoni, l-involviment u l-parteċipazzjoni effettivi taż-żgħażagħ fit-teħid tad-deċiżjonijiet. Hemm diversi dgħufijiet li jvarjaw minn kwistjonijiet politiċi aktar ġenerali u nuqqas ta' rieda biex il-qasam taż-żgħażagħ jingħata prijorità bħala politika interistituzzjonali u transsettorjali, għal tipi speċifiċi ħafna ta' diffikultajiet fil-monitoraġġ u l-evalwazzjoni sistematiċi tal-iżvilupp u l-implimentazzjoni tal-politika taż-żgħażagħ, il-ġbir tad-data, u l-pubblikazzjoni ([7]).

2.3 Bil-għan li jiġi promoss il-benesseri taż-żgħażagħ, jeħtieġ tingħata attenzjoni wkoll lir-rispett tad-drittijiet tat-tfal. L-azzjonijiet ta' politika sostenibbli f'dan ir-rigward jagħtu spinta lill-benesseri tat-tfal u jkomplu jappoġġjaw it-tranżizzjoni ta' kwalità lejn l-adolexxenza u l-età adulta żagħżugħa.

3. **L-iżvilupp tal-kapital uman**

3.1 Il-livell u r-rilevanza tal-edukazzjoni huma essenzjali għall-prospetti ta' impjieg taż-żgħażagħ, l-iżvilupp tal-karriera u l-inklużjoni soċjali tagħhom fir-reġjun. Madankollu, is-sistemi edukattivi għadhom jiżvelaw nuqqasijiet fir-rigward tas-servizzi li jingħataw lill-istudenti kollha u l-għoti ta' ħiliet rilevanti lill-gradwati żgħażagħ. Rabtiet insuffiċjenti jew ineffiċjenti ma' oqsma oħra ta' politika bħall-impjieg, l-ekonomija, is-servizzi soċjali u l-protezzjoni soċjali jħallu ħafna tfal u żgħażagħ f'riskju li jitilqu kmieni mill-iskola, esklużjoni soċjali u faqar ([8]).

([4]) Dikjarazzjoni Finali tat-8 Forum tas-Soċjetà Ċivili tal-Balkani tal-Punent.

([5]) Basic figures on Western Balkans and Turkey, Factsheets (Ċifri bażiċi dwar il-Balkani tal-Punent u t-Turkija, Skeda Informattiva), edizzjoni tal-2022.

(*) Din id-deżinjazzjoni hija mingħajr preġudizzju għall-pożizzjonijiet dwar l-istatus, u hija konformi mar-Riżoluzzjoni tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU 1244 u l-Opinjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja Internazzjonali dwar id-dikjarazzjoni tal-indipendenza tal-Kosovo.

([6]) Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans* (*L-immappjar tal-politiki dwar iż-żgħażagħ u l-identifikazzjoni tal-appoġġ eżistenti u l-lakuni fil-finanzjament tal-azzjonijiet taż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent*) *– Rapport komparattiv,* Jannar 2021, p. 4.

([7]) Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans – Comparative report* (L-immappjar tal-politiki dwar iż-żgħażagħ u l-identifikazzjoni tal-appoġġ eżistenti u l-lakuni fil-finanzjament tal-azzjonijiet taż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent – Rapport komparattiv), Jannar 2021, p. 4.

([8]) Il-Fondazzjoni Ewropea għat-Taħriġ (ETF), *Unlocking youth potential in South Eastern Europe and Turkey: Skills development for labour market and social inclusion* (*Nisfruttaw il-Potenzjal taż-Żgħażagħ fix-Xlokk tal-Ewropa u t-Turkija: L-iżvilupp tal-ħiliet għas-suq tax-xogħol u l-inklużjoni soċjali),* 2020.

3.2 Sabiex tinbena ekonomija dinamika, jeħtieġ li l-Balkani tal-Punent jinvestu fl-għarfien u fl-iżvilupp tal-ħiliet taż-żgħażagħ. Ir-riformi fis-sistema edukattiva huma kruċjali biex jintlaħaq progress fl-isforzi għall-iżvilupp ([9]). Il-Balkani tal-Punent għad iridu jtejbu l-prestazzjoni tagħhom u jiżguraw li ż-żgħażagħ jiksbu ħiliet fundamentali, u jeħtieġ li jnaqqsu d-distakk fil-prestazzjoni mal-UE.

3.3 L-emigrazzjoni mill-Balkani tal-Punent ilha problema persistenti kkawżata minn kwistjonijiet ekonomiċi, soċjali u istituzzjonali, li jheddu l-prospetti ta' żvilupp tar-reġjun. L-emigrazzjoni x'aktarx li se tkompli fil-biċċa l-kbira tar-reġjun għall-futur prevedibbli, iżda dan m'għandux ifixkel l-adozzjoni ta' politiki adegwati biex iż-żgħażagħ jinżammu fir-reġjun. In-nies jagħżlu li jitilqu għal diversi raġunijiet, iżda dawn spiss ikunu marbutin mad-diffikultajiet biex tinkiseb kwalità ta' ħajja għolja għalihom u għall-familji tagħhom jekk jibqgħu fir-reġjun. L-eżodu ta' mħuħ qed inaqqas il-kapital uman tar-reġjuni, li huwa meħtieġ għat-tkabbir ekonomiku, u l-infrastruttura soċjali eżistenti mhux qed jirnexxielha ttejjeb il-kapital uman ta' dawk li jibqgħu fuq il-post. Għandhom jittieħdu wkoll miżuri adatti fil-livell nazzjonali biex l-"eżodu ta' mħuħ" jinbidel għal "ċirkolazzjoni tal-imħuħ".

3.4 Il-fluss 'il barra tan-nies jibqa' ta' tħassib ċentrali għall-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent, peress li jħalli impatt fuq il-prospetti ekonomiċi, soċjali u politiċi ta' reġjun li għadu lura ekonomikament meta mqabbel mal-UE. L-għadd totali ta' persuni li telqu mir-reġjun huwa diffiċli li jiġi stmat b'mod preċiż. Id-data turi ([10]) li n-nies qed ikomplu jitilqu mir-reġjun. Bejn l-2012 u l-2018, bħala medja, kull sena, telqu 155 000 persuna mir-reġjun lejn pajjiż tal-Organizzazzjoni għall-Kooperazzjoni u l-Iżvilupp Ekonomiċi (OECD); fl-2018 biss, dak in-numru kien ta' 175 000 persuna ([11]).

3.5 Minbarra prospetti ekonomiċi aħjar barra mill-pajjiż, l-istudji enfasizzaw ukoll ir-rwol importanti li jaqdu l-istituzzjonijiet pubbliċi ta' kwalità u affidabbli bħala fattur li jimmotiva l-emigrazzjoni. Analiżi tal-FMI ([12]) (2016) uriet li, filwaqt li t-tipi kollha ta' migranti jfittxu opportunitajiet ekonomiċi aħjar barra mill-pajjiż, individwi b'livell ogħla ta' ħiliet kienu motivati wkoll li jiċċaqilqu minħabba l-kwalità tal-istituzzjonijiet ta' pajjiżhom (il-korruzzjoni u n-nepotiżmu biex jinkiseb impjieg), u individwi b'livell baxx ta' ħiliet inġibdu wkoll lejn is-sistemi ta' benefiċċji soċjali akbar u aktar affidabbli barra mill-pajjiż ([13]). Livell għoli ta' korruzzjoni fir-reġjun huwa fattur determinanti ewlieni tal-flussi 'l barra ta' migranti, li huwa aggravat mill-fatt li 63 % tal-individwi fir-reġjun ma jafdawx il-ġudikatura jew il-fergħat leġiżlattivi ([14]).

3.6 Iż-żgħażagħ fir-reġjun għandhom xewqa qawwija li jmorru jgħixu barra minn pajjiżhom biex jiksbu opportunitajiet aħjar, u b'hekk jikkontribwixxu għal proporzjon żbilanċjat ħafna ta' żgħażagħ fin-numru totali ta' emigranti. Pereżempju, fil-Bożnija-Ħerzegovina, fil-Maċedonja ta' Fuq u fl-Albanija, aktar minn 50 % taż-żgħażagħ jixtiequ jgħixu u jaħdmu barra minn pajjiżhom għal perjodu itwal minn 20 sena, u dan jindika telf fit-tul potenzjalment sinifikanti għall-futur demografiku u ekonomiku tar-reġjun ([15]). Il-livell għoli ta' migrazzjoni taż-żgħażagħ mill-Balkani tal-Punent joriġina, b'mod partikolari, min-nuqqas ta' kapaċità taż-żgħażagħ biex jaċċessaw edukazzjoni ta' kwalità (u l-opportunitajiet ekonomiċi limitati ladarba tinkiseb lawrja), li jġiegħlu lil ħafna jfittxu opportunitajiet ta' edukazzjoni barra mill-pajjiż. Fl-2018, 6 % tal-istudenti ta' età universitarja fir-reġjun wettqu l-istudji tagħhom f'pajjiż barrani (il-medja tal-UE kienet ta' 3 %).

([9]) Ir-riżultati tal-Programm tal-OECD għall-Valutazzjoni Internazzjonali tal-Istudenti (PISA) għall-2018 juru livelli għoljin ta' prestazzjoni insuffiċjenti (studenti li qed ifallu mil-Livell 2 fuq l-iskala PISA fil-qari, fil-matematika u fix-xjenza) f'kompetenzi ewlenin fi kważi l-Balkani tal-Punent kollha.

([10]) Bank ta' Żvilupp tal-Kunsill tal-Ewropa: Social Infrastructure in the Western Balkans- Increasing the region's economic resilience, enhancing human capital and counteracting the effects of brain drain (L-Infrastruttura soċjali fil-Balkani tal-Punent – Iż-żieda fir-reżiljenza ekonomika tar-reġjun, it-tisħiħ tal-kapital uman u l-ġlieda kontra l-effetti tal-eżodu ta' mħuħ), Novembru 2021.

([11]) Il-preċiżjoni taċ-ċifri migratorji għar-Reġjun tal-Balkani tal-Punent hija affettwata minn diversi kwistjonijiet li jillimitaw l-ambitu għal tqabbil komprensiv bejn il-pajjiżi.

([12]) Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe (L-Emigrazzjoni u l-Impatt Ekonomiku tagħha fuq l-Ewropa tal-Lvant), 2016.

([13]) Il-benefiċċji soċjali fil-Balkani tal-Punent jistgħu jkunu inkonsistenti fil-kopertura, u t-trasferimenti tal-benefiċċji jistgħu jiddewmu.

([14]) Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali, *Balkan Barometer 2020: Public Opinion Survey* (Il-Barometru tal-Balkani 2020: Stħarriġ tal-Opinjoni Pubblika).

([15]) Lavric, Tomanovic, u Jusic, *FES Youth Study Southeast Europe* (*Studju taż-Żgħażagħ FES fix-Xlokk tal-Ewropa)* 2018/2019.

3.7 L-infrastruttura soċjali tal-Balkani tal-Punent ma tappoġġjax biżżejjed il-kapaċità tar-reġjun biex jiżviluppa u jżomm bażi ta' kapital uman robusta, b'mod partikolari fil-kuntest tal-flussi 'l barra ta' kapital uman minħabba l-eżodu ta' mħuħ. Il-biċċa l-kbira tas-setturi tal-edukazzjoni tal-pajjiżi jiffaċċjaw nuqqas ta' finanzjament u riżorsi li jirriżultaw f'aċċess u eżiti subottimali għall-edukazzjoni. Riżultati insuffiċjenti fl-edukazzjoni, min-naħa tagħhom, ma jipprovdux il-ħiliet meħtieġa li l-ġenerazzjonijiet futuri jeħtieġu biex jissodisfaw ir-rekwiżiti tan-negozji eżistenti u biex jgħinu fl-iżvilupp ta' oħrajn ġodda.

3.8 L-isfruttar tal-valur tal-kapital uman huwa essenzjali biex tiżdied il-kompetittività u jiġi indirizzat il-qgħad. Il-forza tax-xogħol tal-lum jeħtieġ li tkun mgħammra b'firxa ta' ħiliet trasferibbli, kapaċità ta' adattament, u attitudni intraprenditorjali, filwaqt li tiġi żgurata sigurtà soċjali adegwata.

3.9 Is-sistemi edukattivi u l-kurrikuli attwali jeħtieġ li jirriformaw u jsaħħu l-impjegabbiltà fost il-ġenerazzjonijiet żgħażagħ billi jippromovu l-edukazzjoni u t-taħriġ vokazzjonali (ETV), l-edukazzjoni diġitali u s-suġġetti tal-intraprenditorija.

3.10 Il-kapaċitajiet intraprenditorjali taż-żgħażagħ għandhom jitħeġġu u jiġu promossi. Dawk li jfasslu l-politika jeħtieġ li jiżguraw ambjent favorevoli għaż-żgħażagħ biex jibdew in-negozju tagħhom stess u jsiru intraprendituri u jappoġġjaw u jipprovdu aċċess aktar faċli għall-finanzjament għal negozji ġodda.

3.11 Fid-dinja tal-lum li qed tiżviluppa b'rata mgħaġġla, il-ġlieda kontra t-tibdil fil-klima, il-mudelli ġodda ta' negozju, il-kapaċità tar-riċerka u l-innovazzjoni, u l-iżvilupp ta' soluzzjonijiet teknoloġiċi ġodda għat-tranżizzjoni ekoloġika huma essenzjali. Għal dak il-għan huwa importanti li jiżdied l-għadd ta' żgħażagħ, b'mod partikolari nisa żgħażagħ, b'kapaċitajiet ta' STEM (xjenza, teknoloġija, inġinerija u matematika) u ħiliet diġitali.

3.12 It-tranżizzjoni ekoloġika qed tittrasforma l-impjiegi eżistenti, teqred xi whud minnhom, u toħloq impjiegi ġodda li jeħtieġu ħiliet ekoloġiċi ġodda. Jeħtieġ li s-sistema tal-edukazzjoni u t-taħriġ tadatta għaż-żieda fid-domanda għal ħiliet ġodda. Il-programmi tal-edukazzjoni u t-taħriġ għandhom ikunu allinjati mal-ħtiġijiet tan-negozju li qed jevolvu u mat-tranżizzjoni doppja ekoloġika/diġitali.

4. **L-isfidi għall-impjieg taż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent**

4.1 L-isfidi ewlenin li qed tiffaċċja l-politika tal-impjieg taż-żgħażagħ fir-reġjun huma: il-koordinazzjoni tal-partijiet interessati f'livelli differenti tal-gvern u f'oqsma ta' politika differenti (l-impjieg, l-edukazzjoni, l-akkomodazzjoni, is-servizzi tas-saħħa); dgħufijiet fil-kwalità tas-sistemi edukattivi u nuqqasijiet fit-tagħlim tal-ħiliet mitluba mis-suq tax-xogħol; ineffiċjenzi fil-proċess tat-tfittix ta' impjieg li jwasslu għal spariġġ fil-ħiliet u għal tranżizzjonijiet twal mill-iskola u l-università għax-xogħol; il-prevalenza ta' okkupazzjoni prekarja f'xi ekonomiji; l-iskarsezza ta' impjiegi disponibbli għaż-żgħażagħ; nuqqas ta' faċilitajiet għall-indukrar tat-tfal biex jappoġġjaw lin-nisa li jirritornaw għax-xogħol u l-livell għoli ta' informalità.

4.2 Iż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent għandhom pożizzjoni sfavorevoli fis-swieq tax-xogħol tar-reġjun. Fl-2020, ir-rata ta' impjieg taż-żgħażagħ għall-grupp ta' età ta' 15-24 sena kienet taħt is-27 % fir-reġjun kollu tal-Balkani tal-Punent, filwaqt li r-rata tal-qgħad fost iż-żgħażagħ għall-grupp ta' età ta' 15-24 sena kienet ogħla minn 26 % (meta mqabbla ma' 16,8 % biss fl-UE-27, għall-grupp ta' età ta' 15-24 sena), u laħqet kważi 50 % fil-Kosovo ([16]).

4.3 Il-proporzjon ta' żgħażagħ barra mill-edukazzjoni, impjieg jew taħriġ (NEET) għall-grupp ta' età ta' 15-24 sena huwa ta' medja ta' 23,7 % fil-Balkani tal-Punent, li jvarja minn 15,9 % fis-Serbja sa 37,4 % fil-Kosovo, meta mqabbel ma' 11,1 % biss fl-UE għall-grupp ta' età ta' 15-24 sena ([17]).

4.4 Il-qgħad fit-tul jaffettwa kważi żewġ terzi taż-żgħażagħ qiegħda fil-Maċedonja ta' Fuq, il-Bożnija-Ħerzegovina, u l-Kosovo, u żewġ terzi tan-nisa żgħażagħ qiegħda fil-Montenegro.

([16]) Kunsill ta' Kooperazzjoni Reġjonali, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* 2021 (*Studju dwar l-Impjieg taż-Żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent* 2021).

([17]) Kunsill ta' Kooperazzjoni Reġjonali, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* 2021 (*Studju dwar l-Impjieg taż-Żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent* 2021).

4.5 Ir-rata ta' parteċipazzjoni tal-forza tax-xogħol fost iż-żgħażagħ (rata ta' attività) kienet ukoll aktar baxxa milli fl-UE u hemm differenza kbira bejn il-ġeneri fil-parteċipazzjoni tal-forza tax-xogħol, parzjalment minħabba nuqqas ta' faċilitajiet għall-indukrar tat-tfal għal ommijiet żgħażagħ li jixtiequ jidħlu fis-suq tax-xogħol. Id-disparità bejn il-ġeneri hija riflessa wkoll fir-rati ta' impjieg tan-nisa żgħażagħ, li huma taħt ir-rati ta' impjieg ta' rġiel żgħażagħ kullimkien fir-reġjun. Fejn ir-rati tal-qgħad fost iż-żgħażagħ huma l-oġħla (il-Bożnija-Ħerzegovina, il-Kosovo, il-Maċedonja ta' Fuq, is-Serbja) ir-rata tal-qgħad fost in-nisa żgħażagħ taqbeż ir-rata tal-irġiel. B'kuntrast ma' dan, fl-Albanija u l-Montenegro r-rata tal-qgħad fost in-nisa żgħażagħ hija inqas mir-rata tal-irġiel, kif inhu l-każ fl-UE.

4.6 Iż-żgħażagħ jiffaċċjaw pożizzjoni prekarja fis-swieq tax-xogħol. Iż-żgħażagħ fl-ekonomiji kollha fir-reġjun għandhom sehem oġħla ta' kuntratti temporanji milli fl-UE, speċjalment fil-Kosovo u l-Montenegro fejn aktar minn tliet kwarti taż-żgħażagħ impjegati għandhom dan it-tip ta' kuntratt, filwaqt li fis-Serbja aktar minn nofshom għandhom kuntratt bħal dan. Impjieg prekarju ta' dan it-tip jista' jaffettwa ħażin il-benesseri individwali u l-produttività tal-ekonomiji.

4.7 L-indirizzar tal-ħtiġijiet tal-popolazzjoni żagħżugħa għandu jsir prijorità, partikolarment minħabba l-għadd kbir ta' NEETs. Il-ħtieġa għal miżuri bbażati fuq l-eżempju tal-Garanzija għaż-Żgħażagħ tal-UE għandha tiġi enfasizzata, aktar u aktar fi żminijiet ta' kriżi. Dan se jgħin biex jipprovdi liż-żgħażagħ b'offerta ta' impjieg, edukazzjoni ulterjuri, apprendistat jew traineeship, u b'hekk joffri wkoll soluzzjonijiet u prospetti għaż-żgħażagħ u jikkontribwixxi biex jiġi indirizzat l-eżodu ta' mħuħ.

5. **Iż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent bħala forza importanti fil-kooperazzjoni reġjonali u l-promozzjoni tal-integrazzjoni Ewropea**

5.1 Il-prosperità u l-konverġenza mal-UE għandhom ikunu bbażati fuq il-prinċipji tal-inklużività, il-fiduċja u l-kooperazzjoni. Il-KESE jirrimarka li fit-twettiq ta' riformi mmexxija mill-UE u fl-implimentazzjoni ta' pjani ta' investiment, il-gvernijiet tal-Balkani tal-Punent impenjaw ruħhom favur il-valuri ewlenin Ewropej tad-demokrazija, l-istat tad-dritt u d-drittijiet fundamentali, kif ukoll ir-rikonċiljazzjoni ([18]).

5.2 Il-KESE jaqbel li l-kooperazzjoni reġjonali fil-Balkani tal-Punent hija essenzjali għall-proċess tat-tkabbir, u għandha tissaħħaħ aktar sabiex tixpruna t-trasformazzjoni. Perspettiva kredibbli tal-adeżjoni hija l-inċentiv ewlieni u l-ixprun tat-trasformazzjoni fir-reġjun. Hija għodda ewlenija għall-promozzjoni tad-demokrazija, l-istat tad-dritt u r-rispett għad-drittijiet fundamentali, li huma wkoll il-muturi ewlenin tal-integrazzjoni ekonomika u l-ankra essenzjali għat-trawwim tar-rikonċiljazzjoni u l-istabbiltà reġjonali ([19]).

5.3 Il-KESE jirrikonoxxi li f'dawn l-aħħar snin tnedew diversi inizjattivi Ewropej u reġjonali ewlenin, speċjalment għar-Reġjun tal-Balkani tal-Punent, sabiex dan jitqarreb lejn l-UE, iżda wkoll biex tissaħħaħ il-kooperazzjoni fost iż-żgħażagħ. L-UE tibqa' s-sieħeb strateġiku ewlieni tar-reġjun, billi tipprovdi fondi u appoġġ permezz ta' diversi programmi (IPA, Erasmus+, eċċ.). Barra minn hekk, abbażi tal-eżempju ta' suċċess tal-Uffiċċju taż-Żgħażagħ Franko-Ġermaniż, l-Uffiċċju Reġjonali għall-Kooperazzjoni taż-Żgħażagħ (RYCO) tnieda fl-2016 sabiex jippromovi spirtu ta' rikonċiljazzjoni u kooperazzjoni bejn iż-żgħażagħ fir-reġjun permezz ta' programmi ta' skambju taż-żgħażagħ.

5.4 Ir-RYCO għandu rwol importanti fit-tisħiħ tal-kooperazzjoni u r-rikonċiljazzjoni fost iż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent. L-appoġġ tal-UE fis-simplifikazzjoni tal-kooperazzjoni reġjonali taż-żgħażagħ, bħala element essenzjali biex jintlaħqu l-paċi u l-istabbiltà fir-reġjun, kien vitali. Ir-rwol taż-żgħażagħ biex jiżviluppaw il-prospetti tar-reġjun m'għandux jiġi msaħħaħ biss permezz tal-isforzi tar-RYCO.

5.5 Il-Kapitali Ewropea taż-Żgħażagħ huwa titolu mogħti mill-Forum Ewropew taż-Żgħażagħ. Huwa mfassal biex jawtonomizza liż-żgħażagħ, jagħti spinta lill-parteċipazzjoni taż-żgħażagħ u jsaħħaħ l-identità Ewropea fil-bliet. Fl-2022, il-Kapitali Ewropea taż-Żgħażagħ hija Tirana. B'ħidma taħt is-slogan "Żgħażagħ Attivi", l-għan ewlieni tat-titolu huwa li jħeġġeġ il-parteċipazzjoni attiva b'enfasi fuq il-ħtiġijiet taż-żgħażagħ, illum u fil-futur. Il-programm jinkludi attivitajiet immirati lejn il-promozzjoni tal-volontarjat, l-awtonomizzazzjoni tal-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ, u l-ħolqien ta' networks u sinerġiji fost iż-żgħażagħ mill-Ewropa kollha.

([18]) REX/184 Dikjarazzjoni Finali tat-Tmien Forum tas-Soċjetà Ċivili tal-Balkani tal-Punent, p. 3.
([19]) ĠU C 220, 9.6.2021, p. 88.

5.6 Kooperazzjoni aktar b'saħħitha u attivitajiet ta' tagħlim reċiproku organizzati b'mod konġunt mill-istituzzjonijiet tal-UE u l-partijiet interessati fil-politika taż-żgħażagħ tal-Balkani tal-Punent għandhom ikomplu jappoġġjaw l-implimentazzjoni b'suċċess tal-Aġenda ta' Innovazzjoni għall-Balkani tal-Punent.

5.7 L-isforzi li saru biex il-Balkani tal-Punent jiġu involuti fil-programmi taż-żgħażagħ tal-UE għandhom jiġu kkoordinati mal-programmi attwali offruti mir-RYCO. Il-KESE jistieden lill-Kummissjoni Ewropea tassisti lill-Balkani tal-Punent fit-tfittxija ta' modi kif jiġu stabbiliti skemi ġodda ta' mobilità intrareġjonali.

6. **Amplifikazzjoni tal-vuċi taż-żgħażagħ mill-Balkani tal-Punent**

6.1 L-aġenda politika tal-UE fir-rigward tal-Aġenda ta' Innovazzjoni għall-Balkani tal-Punent għandha tiffaċilita t-tfassil ta' politika ibbażata fuq l-evidenza ([20]). Li jkun hemm statistika affidabbli u trasparenti hija talba ewlenija mill-UE lill-pajjiżi kollha fil-fażi ta' qabel l-adeżjoni ([21]).

6.2 L-Istrateġija tal-UE għaż-Żgħażagħ 2019-2027 għandha l-għan li tħeġġeġ u tippromovi l-parteċipazzjoni demokratika inklużiva taż-żgħażagħ kollha fil-proċessi demokratiċi u fis-soċjetà, li tinvolvihom b'mod attiv, tappoġġja r-rappreżentanza taż-żgħażagħ fil-livell lokali, reġjonali u nazzjonali, u tesplora u tippromovi l-użu ta' forom innovattivi u alternattivi ta' parteċipazzjoni demokratika, eż. għodod tad-demokrazija diġitali ([22]).

6.3 Id-Djalogu tal-UE maż-Żgħażagħ huwa mekkaniżmu ta' djalogu stabbilit sew bejn iż-żgħażagħ u dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet. Il-KESE jilqa' l-proposti tal-Kummissjoni biex tibni fuq dan il-mekkaniżmu u tintroduċih fil-qafas ta' kooperazzjoni reġjonali tal-Balkani tal-Punent, filwaqt li tiżgura li jitqiesu l-fehmiet u l-ħtiġijiet taż-żgħażagħ u l-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ meta jiġu definiti l-prijoritajiet tal-politika taż-żgħażagħ. Barra minn hekk, il-proċessi u l-mekkaniżmi parteċipattivi eżistenti fil-Balkani tal-Punent fejn iż-żgħażagħ huma involuti għandhom jiġu mħeġġa u promossi.

6.4 Skont l-Indiċi tal-Parteċipazzjoni taż-Żgħażagħ ([23]), iż-żgħażagħ fil-Balkani tal-Punent għadhom fil-biċċa l-kbira mhux rappreżentati biżżejjed fil-ħajja politika. Data reċenti turi li maġġoranza kbira (78 %) jemmnu li ż-żgħażagħ għandu jkollhom sehem akbar fil-politika ([24]).

6.5 Il-KESE jappoġġja bis-sħiħ l-involviment taż-żgħażagħ fil-proċess ta' teħid ta' deċiżjonijiet dwar kwistjonijiet li jaffettwawhom. Minbarra l-parteċipazzjoni individwali, ir-rwol tal-organizzazzjonijiet taż-żgħażagħ huwa essenzjali biex jintlaħaq progress fil-pożizzjoni taż-żgħażagħ fl-oqsma politiċi, ekonomiċi u soċjali. Għalhekk, kif enfasizzat mir-Regolament dwar l-IPA III u l-Metodoloġija tat-Tkabbir, huwa meħtieġ li wieħed jinnota s-sinifikat tal-finanzjament u l-appoġġ lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili sabiex jaqdu l-ħtiġijiet taż-żgħażagħ.

6.6 L-istatus soċjoekonomiku u l-kisba edukattiva huma meqjusa bħala fatturi tat-tbassir importanti rigward il-propensità tal-individwi biex jivvotaw jew jieħdu sehem f'tipi oħra ta' impenn politiku. L-analiżi statistika fil-livell reġjonali tagħti stampa konsistenti tal-inugwaljanzi soċjoekonomiċi inerenti fl-involviment taż-żgħażagħ fir-Reġjun tal-Balkani tal-Punent ([25]).

Brussell, it-13 ta' Lulju 2022.

Christa SCHWENG
Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew

([20]) Aġenda tal-Balkani tal-Punent dwar l-Innovazzjoni, ir-Riċerka, l-Edukazzjoni, il-Kultura, iż-Żgħażagħ u l-Isport.
([21]) Il-Kummissjoni Ewropea – Kapitoli tal-acquis/kapitoli ta' negozjar.
([22]) L-Impenn, il-Konnessjoni u l-Għoti tas-Setgħa liż-żgħażagħ: Strateġija tal-UE dwar iż-Żgħażagħ (COM(2018) 269 final).
([23]) *Youth Participation Index for 2020 (Indiċi tal-Parteċipazzjoni taż-Żgħażagħ għall-2020)*, Ana and Vlade Divac Foundation
([24]) FES (2019), Jusic, *Political alienation of a precarious generation (Aljenazzjoni politika ta' ġenerazzjoni prekarja)*, p. 5.
([25]) FES (2019), Jusic, *Political alienation of a precarious generation* (Aljenazzjoni politika ta' ġenerazzjoni prekarja), p. 5.